IL-KELMA "TA" FIL-LSIEN MALTI

Bħal ma talabni d-direttur tal-Malti, inwieġeb fil-qasir, għalli qal Patri Zarb fuq il-kelma TA' fil-Malti ta' Settembru.

Mhux biż-żejjed li wieħed mita jiġi biex iqabbel kelma ma' oħra tal-lsien barrani, u ta' għamla waħda, ifittixha fil-*letterarju* jew fil-*klassiku*, kif ukoll fil-*volgari*. Kif fehemt fl-artiklu ta' qabel fuq "Il-Lsien Malti"; jiħtieġ ukoll infittxuha fid-djaletti ta' dak il-lsien li minnu naħsbu li hu ġej jew ittieħdet il-kelma. Il-malti li hu djalett semitku jew ilsien semitku *mitkellem*, bħalma hu mitkellem il-għarbi mis-Surija sal-Marokk, mhux il-għarbi tal-Qurân jew il-lhudi tat-Talmûd.

Fil-għarbi, fxi djaletti bħal ta' l-Eġittu, ta' Trîpli, ta' l-Alġier u tal-Marokk, il-ġenitiv *(complemento di specificazione)*, barra milli jitfisser fl-*istât kostrutt* (jew b'rabta bejn l-isem tal-ħaġa (ir-*regens*) u l-isem ta' dak jew dik (ir-*rectum*) li *għandu* jew *għandha* dik il-ħaġa—Cfr: *Hikmat Sulejmân, ibnat Butros, jadân el-fallâħ*), jitfisser ukoll, bħal fil-malti, u dlonk, bil-kelma *mtâgħ* (proprietà) eż: *ed-dukkân mta' et-taġer* (Cfr: *L' Arabo Scritto e l'Arabo Parlato in Tripolitania*, paġ: 86. P. A. Vaccari, *Dict. Fr.-Ar.* Cherbonneau. Algerie. *L'Arabo Parlato della Libia.* Griffini. 1913, paġ: 81.) Fl-Eġittu u fil-Marokk, barra mill-partiċella *mtâgħ*, il-ġenetiv jitfisser bil-kelma *btâgħ*. (Cfr: Gesenius, *Versuch über die Maltesische Sprache* paġ: 6 u 12. Green, *A Practical Arabic Grammar*. 1893. paġ: 55 (96). Dan juri illi l-kelma *mtâgħ* u *btâgħ* hi iktarx magħmula minn żewġ kelmiet: *m+tâgħ* u *b+tâgħ* li fil-Malti *per afèresi* issir *tâgħ* weħedha.

Issa biex nuru li *tagħ* mhix it-*tâ marbuta* :—

Fil-malti, għalkemm il-ġenitiv jista' jitfisser fl-*istât kostrutt* jew b'ismijiet *in regimine* insibu li t-*tâgħ* għandha dejjem tidħol fejn it-*tâ marbuta* ta' l-*istât kostrutt* ma tistâx :—

(1) Bejn żewġ ismijiet *proprji* : eż : *Ċensu ta' Mattew:*

(2) Mita l-ewwel isem *(regens)* ikollu qablu l-artiklu: eż: *Id-dar ta' Kieli.*

(3) Mita t-tieni isem *(rectum)* qiegħed biex ifisser ta' hijex il-ħaġa hi magħmula, għalfejn hi etċ. u għandu minn aġġettiv; eż: *Ħajt tas-sejjieħ, ħawt ta' l-ilma mbierek, ċurkett tal-fidda.*

Minn dan jidher illi t-*tâgħ* ma setgħet qatt f'*bini ta' qwiel bħal dawn*, titnissel mit-*tâ* marbuta ta' l-*istât kostrutt.*

Tarġa. It-*Tâ* marbuta ta' l-*istât kostrutt* ma tinħassx ħlief mita l-ewwel isem *(regens)* hu femminil jew jispiċċa bl-*a* tal-femminil. (Cfr. *Bin Alla. Sid il-ħanut* u *leħjet ix-xîħ* fejn *leħja* hi fem :) Għalhekk mita l-ewwel isem *(regens)* hu maskil u warajh tidħol it-*tagħ* dik it-*ta* ma tista' tkun qatt it-*tâ* marbuta.

P. Zarb jifhem li fl-eżempju: *Kelba tas-sid* (kif fil-qwiel kollha ta' din il-għamla u naħseb ta' oħrajn) it-*ta*(għ) tnisslet mit-*ta* marbuta ta' *kelbat* fejn *t* ingħażlet u ngħaqdet ma' l-*a* ta' l-artiklu mxebbah tal-kelma *sid (kelba t+al-sid)*. Jekk inhu hekk għandi naħseb li fil-qawl: *għonnella ta' marti* it-*t* ta' *ta* ngħaqdet ukoll ma' l-*a* ta' l-artiklu tat-tieni isem *(ir-rectum)* li hawn hu *marti*; imma *marti*, bħala isem mehmuż maż-żjieda tal-pronom *i*, ma jihux l-artiklu. (Cfr: *Tagħrif fuq il-Kitba Maltija*, paġ: 109.)

Ara wkoll: *Qasbet sieqi* u *qasba ta' sieqi*. Hekk ukoll nistgħu ngħidu mita t-tieni isem hu isem proprju eż: *Qalet Marku* jew *Qala ta' Marku* fejn *Marku* ma jiħux l-artiklu.

Tarġa. Jekk fil-qawl "*il-kelba tas-sid*", it-*ta* (bl-artiklu tar-*rectum* imxebbah mal-*s* ta' *sid*) hija it-*tâ* marbuta *ta'* "*kelbet is-sid*", kif u l-għaliex l-artiklu jista' joqgħod qabel il-kelma *kelba* u qabel *kelbet* ma jistâx? Il-kitba ta' *tagħ* mhix mibnija fuq it-tidqis u x-xebh tal-kelma *magħ*. Il konsonanti *għ* hi tagħha, bħal fil-għarbi *mtagħ*, li bħal fil-malti tinhemeż ma' żjieda ta' pronomi f'tarf il-kelma: (Cfr: *mtâgħ—i, mtâgħ—äh, mtâgħ—äk, mtáħ—ħa* (għ+h=ħħ) etċ. Griffini). Li kieku t-*tagħ* ma kelliex il-*għ* tâgħha, mita tiġi biex tinhemeż mal-pronomi *ha, hom* tinħass *taħħa, taha, tahom* bħal fil-verb (agħ)*taha* (agħ)*tahom* u mhux *taħħa, taħħom*. Eżempji oħra jatuna ukoll xhieda li *tagħ* mhi xejn it-*tâ* marbuta : Cfr: *Ta' Ċenċ, ta' Sannât, ta' Majsija*, u l-qawl: *il-kelma minn tiegħu* li taqbel u turi n-nisel ta' *minn tagħ* minn *mtagħ* fxi qwiel għarbin bħal : *el-għadam mtagħ—äh (mtâgħ—u (h)*. Griffini.

Il-kitba ta' *Ti+i, Ti+u* jew *tie+i, tie+u* flok *tiegħ+i, tiegħ+u*, fil-malti, kif ukoll fis-semitku, hi kontra r-régula ta' l-*ortografija grammatikali* (Cfr: *Tagħrif fuq il-kitba Maltija.* Seba' Reg: paġ: 8).

Jiena ngħid bħal P. Zarb li ħafna mill-qwiel maltin il-lum jimxu fuq ix-xebh ta' bini ta' qawl Taljan jew Sqalli, imma kif rajna, il-għada li nfissru l-ġenetiv bil-partiċella *tagħ* mhix tagħna biss, imma ta' djaletti oħrajn ta' nisel semitku li ma setgħux dlonk ħaduha bħalna minn ilsna ta' nisel

, ¦ „#///#/r//# fil-Mħarl»i If'ltr.mrjM OiAn.u

Aħna K»ialkemn, ninqdew . Alfabel F«,i„.¦.¦tll

',,,,,.„ kollħil ¦,n;,.l,-u l-l-.Htms .ttn_jewe^iem>l
' !, ihila nnnn Stummu I, 1,1-rnsknzzjoni Ul-,,,., +
;,;:;;',;„ <"+f > j..*nh ^n^f„ mhuxSgjj

ħ> Cremona.

Hhf.l/na wf^hiflna, ġibna Jmwn fnqdakli kitbilnai BUI- Ureniona fuqil-kelma "ta'\ IWrn rnimi dan, wadulni tncjn ohni rniun ifmnĠ U-kittieba ta^ħna HA.IJ>I;N N C>\ \it IM-JH wiehed iiiehor, qalu l-inteHH haġa u "hulhckk det lllna lirnahernrnx ^ħal fejn inġibuJiom it-tlieta. FIHJ dawn jt inejri la' Ialihar iusemmn xi haġa fuq fuq,

Sew SAJDUN kernm (). V. qablu niaH-sur Cremona lij k'-lma "ta'"maliix huġohra hlief il-kelma ^harhija màk^ li fil-malti saret mtagħ Uujl) Il tfisser proprietii (HAJMJKJ II li'ifljaletti tripolin: metàgħ, ulġenn wU'njħ iiiasn hitufi (G.V.J. SAJI>I-N wera wkoll' li lcelba las-sid (UNA cagiia tlel padronejrnn hixhaġa waħda ma' lcdbat an-M (LA cagri del padisoae) nn kemrn dawn l-anqnH ma #hawlhorn tite meħed,

G. V. ieinma[1] wkoll—biex juri li to'ġejjaminn mnta'fi- b I predikaturi Kħadhom ihobbn jHemmtfħiihielim dik kwjw r,, :"iM"ha mitfi jj^hidu kliem bhal "id-dixxipli minUetf. [r-ruh miijta^ħiiH[1] «l hekk jeiwiu iżjed lejn i«u»(Wg ""da jei'Hqu iżjed U.jlui meta jtfhidu hedan, w • hnbtuL ffV.. (lokdan din, dwwk ' ġ

W"" ,.i,on |, PatriZarb jaħseb ħażin jekkjafi«ebh«
1 »>»jħ u rahux mieġħ. '^^T
{"} f« b HHir t.iżda.mit,, dan ta-hmlu, tbiddel h* M

'/''' M'-'Hhat) issii /,> (imperattiv) waqt u ' ^

Mela mitgħ, tiegħ u mbux DtitfK '

-KONKOR8 TAOħNA

Viż/11 hajr '1Alla, il-konkora liħabbama bih fUħh [^ abMAi/n rnexxa ħafna. WaHlulna għaxra I f- tgSa Hbieħ u. tajbm „ tajnihnni U ,'j,,^ u ^ ,Vt,i iiiinn 1-ahjar kittieba tairhna h hurna:

ibMoriH. DunKann IVaila u
ig-8Ur Nin ('remona.

Dawn, wara H għarbhihotn u flewhom, bagStulfla, bft Liktub, x*jidhrilhom. Aħna dankonna nġibuh hawn 'li mn yenx ^rħax naqaHna 1-wisa. Il-tfiażla tagħhf,m kierift din:

L-ewwel prexnju: Tlena u(M +++.
it-lieni Tu'rmj" - Toninu ta' TAMA

n xtaquna wkoll li natu premju żgħirieħor bħala "tiftira ta' ġieh" lil Xagha r Safrarn bi'Ku.vi'so. Aħna dlonk f'Mno SnvilopHijiet ta[1] dawn it-tlieta Il sibna B
+++ hn l-istudent ta'l-Umversità,/hiżċ Qalea
TAMA hu l-ietudent ta'1-Università, Gnżf: lionnicin
KALYPSO hu 8-eur Oinu Museat-A///opardi;
HnvilopHijiet 1-oħra, inba-had, ħraqnihom uhekkminma ħax i>remju ħadd rnajafn. tUA àtM*touto

Aħna nifirħu b'qalbna kolħajilda™ ' ^ , ^ 3 leHU,lh](.Uilim ¦)n,„j„ żgħir kulwiefied * t a iżomrJ bħala fcifkira tal-ġieh Wnrh ħaqqhom ; iżjed iqIIwwu ()ilbhom u jliabirku b m liommu Uejja (Hj„ UeMemtura ta'art tweltdntt,

h. S. taruuna Pre««
Segretarju.
1-12-1926

HENA U OID

I .u grajja tagħ'» n8għı
Selghu kir-nu snin oħra, inim" -M - .
żlu I-15H0 „ 1-1581. ,,trM ,,;„ i^gene l""+i,et
M«la ll-ahħar l«jl ta W .„ „.,„! i -
tnı wamjha: ,. KaWll k'"^"' '
"U hekk oħt! Inti donnoJi is•Hena
Iriarlimn IIH-HOUU l-ġdid,.. w w
"Jarjaw ma tixtieqi t'"'[1]"
15H1,